

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
مرکز آمار ایران

نتایج آمارگیری اندازه‌گیری تعداد و تولیدات دام سنگین (گاو و گوساله)

سال ۱۴۰۱

مرکز آمار ایران

نشانه‌های نشریات مرکز آمار ایران

-	آمار گردآوری نشده است.
000	آمار در دسترس نیست.
x	ذاتاً یا عملاً وجود ندارد.
xx	جمع و محاسبه غیر ممکن یا بی‌معنی است.
//	رقم کمتر از نصف واحد است.
	رقم (نسبت) ناچیز و قابل صرف‌نظر کردن است.
*	رقم غیر قطعی است.
**	رقم جنبه تخمینی دارد.
⊗	به‌دلیل حفظ محرمانگی، رقم قابل انتشار نیست.

اختلاف در سرجمع‌ها به علت سرراست کردن ارقام است. محاسبه نسبت‌ها و شاخص‌ها قبل از سرراست کردن ارقام صورت گرفته است.

پیشگفتار

دامداری یکی از فعالیتهای اصلی بخش کشاورزی است که حدود یک چهارم از ارزش افزوده بخش کشاورزی را به خود اختصاص می‌دهد که در کشور ما شامل پرورش دام سبک (گوسفند و بز) و دام سنگین (گاو، گاو میش و شتر) است. محصولات دامی از مهمترین منابع تأمین غذای انسان‌ها هستند و علاوه بر نقش بسیار مهمی که در امنیت غذایی جامعه ایفا می‌کنند، فراهم آورنده ماده اولیه بسیاری از صنایع از قبیل صنایع غذایی و لبنی محسوب می‌شوند. این فعالیت‌ها منبع درآمد بسیاری از خانوارها به ویژه در نقاط روستایی می‌باشند و علاوه بر آن اشتغال و امرار معاش بسیاری از افراد شاغل در بخش خدمات نظیر بازرگانان، خرده‌فروشان و افراد شاغل در بخش حمل و نقل محصولات کشاورزی به این فعالیت وابسته است.

مهمترین دام سنگینی که در کشور ما پرورش داده می‌شود، گاو و گوساله است که حدود ۹۰ درصد کل شیر تولیدی دام‌های کشور و بیش از نیمی از وزن گوشت قرمز عرضه شده توسط کشتارگاه‌های دام را به خود اختصاص می‌دهد. با هدف کسب اطلاعات مهم و به روز از «تعداد و تولیدات» این نوع دام، طرح آمارگیری اندازه‌گیری تعداد و تولیدات دام سنگین (گاو و گوساله) در مرکز آمار ایران طراحی شد و اجرای آن از سال ۱۳۹۸ در دستور کار مرکز آمار ایران قرار گرفت.

نشریه حاضر، حاوی اطلاعات حاصل از اجرای این طرح آمارگیری در سال ۱۴۰۱ است. از این اطلاعات علاوه بر کمک به برنامه‌ریزی‌های تخصصی بخش دام، اطلاعات ارزشمندی برای متولیان تنظیم بازار فرآورده‌ها و نهاده‌های مرتبط با دام و محققان فراهم می‌شود. امید است که اطلاعات ارائه شده مورد استفاده تصمیم‌گیران، برنامه‌ریزان و پژوهشگران قرار گیرد و این مرکز با بهره‌گیری از نظرات آنان در تهیه و ارائه اطلاعات دقیق و بهنگام آماری مورد نیاز، گام‌های مؤثرتری بردارد. شایان ذکر است اطلاعات این نشریه از طریق درگاه ملی ایران به آدرس www.amar.org.ir قابل دسترسی است.

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
۲	مقدمه
۳	راهنمای کاربران
۴	مشخصات کلی طرح
۷	تعاریف و مفاهیم
۸	خلاصه یافته‌ها
۱۰	جدول‌های آماری

مرکز آمار ایران

مقدمه

به‌منظور برآورده نمودن نیازهای آماری برنامه‌ریزان بخش دام از تعداد و تولیدات دام سنگین (گاو و گوساله)، طرح آمارگیری نمونه‌ای اندازه‌گیری فصلی تعداد و تولیدات دام سنگین در فصل‌های بهار، تابستان، پاییز و زمستان سال ۱۴۰۱ در کل کشور اجرا شد. در این طرح اطلاعاتی در مورد «تعداد گاو و گوساله در روز آمارگیری به تفکیک سن و جنس» و «تعداد گوساله زنده به‌دنیا آمده، تعداد گاو و گوساله پروار شده و مقدار تولید شیر گاو در هر فصل» جمع‌آوری شده است. تعداد نمونه در این طرح بیش از ۴۰۰۰ بهره‌بردار در کل کشور که با روش‌های آماری انتخاب شده‌اند. شیوه جمع‌آوری اطلاعات در این طرح به صورت ترکیبی (تلفنی - حضوری) اجرا شده است. همچنین این اطلاعات با روش‌های آماری به سطح جامعه (کل کشور) تعمیم داده شده است.

استفاده از اطلاعات ارائه شده مستلزم آشنایی با مفاهیم، اصطلاحات فنی و روش‌های اجرایی به‌کار رفته در این طرح آمارگیری است که ممکن است با برداشته‌های موجود در اذهان عمومی متفاوت باشد. به‌منظور ممانعت از برداشته‌های سلیقه‌ای از نتایج طرح، مطالعه تعاریف و مفاهیم به‌کار رفته در این طرح به کاربران محترم توصیه می‌شود.

مرکز آمار ایران

راهنمای کاربران

نکات مورد توجه در جدول‌های آماری

هر جدول آماری از عنوان، سرستون‌ها، ستون شرح و متن جدول تشکیل شده است که باید به مندرجات آن‌ها به دقت توجه شود. متن جدول شامل اعدادی است که اطلاعات آماری را تشکیل می‌دهند و به وسیله مندرجات سه قسمت (عنوان، سرستون و شرح) قابل درک و تبیین می‌باشد. در برخی موارد مطالب مندرج در سه قسمت نام برده شده برای درک اطلاعات متن کافی نیست و باید به زیرنویس‌ها، تعاریف و توضیحات این نشریه توجه شود.

در عنوان جدول معمولاً زمان آماری و ماهیت یا موضوع اعداد متن جدول به‌طور کلی توضیح داده می‌شود. ستون شرح و سرستون‌ها به‌طور دقیق ماهیت و مفهوم اطلاع مندرج در خانه محل تقاطع را مشخص می‌کند.

مرکز آمار ایران

مشخصات کلی طرح

سابقه طرح

این طرح آمارگیری برای نخستین بار در سال ۱۳۹۸ و پس از آن در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۱ اجرا شد.

هدف کلی

هدف کلی از اجرای این طرح، برآورد تعداد گاو و گوساله در ماه پایانی هر فصل و میزان تولیدات این نوع دام در فصل‌های مختلف سال است.

جامعه هدف

جامعه هدف طرح، بهره‌برداران کشورهای کشاورزی در نقاط شهری یا روستایی کشور متعلق به خانوارهای معمولی ساکن، بهره‌برداران غیرساکن و شرکت‌های رسمی و مؤسسات عمومی است که در روز آمارگیری دارای فعالیت پرورش گاو و گوساله هستند.

جامعه آمارگیری

جامعه آمارگیری این طرح، شامل همه بهره‌برداران کشورهای کشاورزی دارای فعالیت پرورش گاو و گوساله در نقاط شهری و روستایی کشور متعلق به خانوارهای معمولی ساکن، بهره‌برداران غیرساکن و شرکت‌های رسمی و مؤسسات عمومی است که بنا بر اطلاعات سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳، دارای حداقل ۵ رأس گاو و گوساله بوده‌اند.

واحد آماری

واحد آماری این طرح، یک بهره‌بردار کشاورزی دارای فعالیت پرورش گاو و گوساله در نقاط شهری یا روستایی کشور متعلق به خانوارهای معمولی ساکن، بهره‌برداران غیرساکن و شرکت‌های رسمی و مؤسسات عمومی است که در روز آمارگیری دارای فعالیت پرورش گاو و گوساله بودند.

زمان آماري

زمان آماري برای بخشی از داده‌های این طرح، روز آمارگیری و برای بخشی دیگر، فصلی است که آمارگیری در آن انجام می‌شود.

زمان آمارگیری

زمان آمارگیری این طرح به شرح جدول زیر بوده است:

شرح	شروع	خاتمه
فصل بهار	۲۱ خرداد ۱۴۰۱	۳۱ خرداد ۱۴۰۱
فصل تابستان	۲۰ شهریور ۱۴۰۱	۳۱ شهریور ۱۴۰۱
فصل پاییز	۲۰ آذر ۱۴۰۱	۳۰ آذر ۱۴۰۱
فصل زمستان	۱۴ اسفند ۱۴۰۱	۲۵ اسفند ۱۴۰۱

روش جمع‌آوری اطلاعات

اطلاعات بهره‌برداران نمونه از طریق آمارگیری ترکیبی (حضوری - تلفنی) جمع‌آوری شده است. در صورت عدم امکان تکمیل پرسشنامه برای بهره‌بردار نمونه اصلی، پرسشنامه برای واحدهای نمونه جایگزین تکمیل شده است.

سطح ارائه برآوردها

برآوردها در سطح کل کشور ارائه شده است.

پارامترهای مورد نظر

پارامتر اصلی مورد نظر طرح به شرح زیر است:

- تعداد «گاو و گوساله».

خطای نمونه‌گیری قابل پذیرش

حداکثر خطای نمونه‌گیری مورد پذیرش برای متغیر «تعداد گاو و گوساله»، ۴ درصد پیش‌بینی شده بود.

چارچوب نمونه‌گیری

چارچوب نمونه‌گیری این طرح از اطلاعات سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳ به دست آمد. با توجه به این که نمونه‌گیری در دو مرحله انجام شد، چارچوب لازم برای هر یک از مراحل نمونه‌گیری به شرح زیر تهیه شد:

مرحله اول: فهرست همه شهرستان‌هایی که بر اساس اطلاعات سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳، دارای حداقل ۴۰۰ بهره‌بردار دارای حداقل ۵ رأس گاو و گوساله بودند. این چارچوب علاوه بر اطلاعات جغرافیایی، شامل متغیر «تعداد بهره‌بردار دارای فعالیت پرورش گاو و گوساله» بود.

مرحله دوم: فهرست همه بهره‌برداران دارای فعالیت پرورش دام سنگین، در هر یک از واحدهای نمونه‌گیری مرحله اول بود که بر اساس سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳ دارای حداقل ۵ رأس گاو و گوساله بودند. این چارچوب علاوه بر اطلاعات جغرافیایی، شامل متغیر «تعداد گاو و گوساله» بود.

مرحله دوم: از شهرستان‌های منتخب، فهرست همه بهره‌برداران دارای فعالیت پرورش دام سنگین که بر اساس سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳ دارای حداقل ۵ رأس گاو و گوساله بودند بهره‌برداران نمونه انتخاب شده‌اند. این چارچوب علاوه بر اطلاعات جغرافیایی، شامل متغیر «تعداد گاو و گوساله» می‌باشد.

واحد نمونه‌گیری

واحد نمونه‌گیری هر یک از مراحل نمونه‌گیری به شرح زیر بود:

مرحله اول: یک شهرستان که در سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳، دارای حداقل ۴۰۰ بهره‌بردار دارای حداقل ۵ رأس گاو و گوساله بوده است.

مرحله دوم: یک بهره‌بردار دارای فعالیت پرورش دام سنگین که در سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳، دارای حداقل ۵ رأس گاو و گوساله بوده است.

روش نمونه‌گیری

در این طرح، از روش نمونه‌گیری احتمالی دو مرحله‌ای استفاده شده است. در مرحله اول در هر استان، تعدادی شهرستان به عنوان نمونه انتخاب شدند. سپس در هر شهرستان نمونه، تعدادی بهره‌بردار به عنوان نمونه انتخاب شدند.

مرکز آمار ایران

تعاریف و مفاهیم

بهره‌برداری کشاورزی

یک واحد تولیدی اقتصادی کشاورزی است که تحت مدیریت واحدی قرار دارد.

بهره‌برداری پرورش دهنده گاو و گوساله

یک بهره‌برداری کشاورزی است که به پرورش گاو یا گوساله در روز آمارگیری، به صورت سنتی یا صنعتی می‌پردازد.

دام زنده به دنیا آمده

گوساله متولد شده در فصل آمارگیری است هرچند که بعد از تولد مرده باشد.

دام پرواری

دام پرواری، دامی است که در هر سن و جنس، به منظور افزایش وزن، تحت برنامه معینی، برای مدتی (با هدف عرضه برای کشتار)

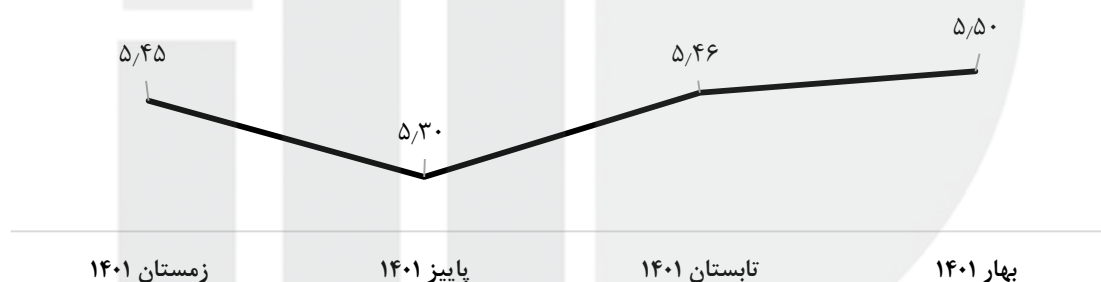
نگهداری می‌شود.

خلاصه یافته‌ها

تعداد گاو و گوساله

نتایج طرح آمارگیری اندازه‌گیری تعداد و تولیدات دام سنگین در سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد که تعداد گاو و گوساله موجود در بهره‌برداری‌های پرورش‌دهنده دام در کشور از ۵/۳۰ تا ۵/۵۰ میلیون رأس در طول سال متغیر بوده است.

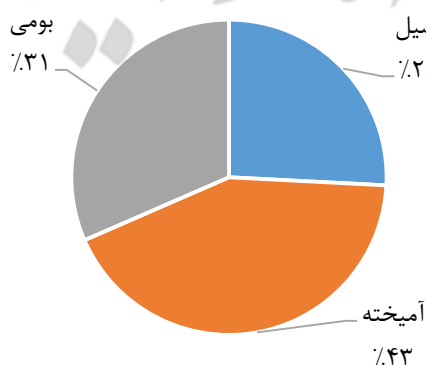
نمودار ۱- تعداد گاو و گوساله در دامداری‌های کشور - ۱۴۰۱ (میلیون رأس)

تعداد انواع گاو و گوساله بر حسب نژاد

در زمستان ۱۴۰۱، تعداد ۵/۴۵ میلیون رأس گاو و گوساله شامل ۱/۴۱ میلیون رأس گاو و گوساله اصیل، ۲/۳۲ میلیون رأس گاو و گوساله آمیخته و ۱/۷۲ میلیون رأس گاو و گوساله بومی در بهره‌برداری‌های پرورش‌دهنده گاو و گوساله وجود داشته است.

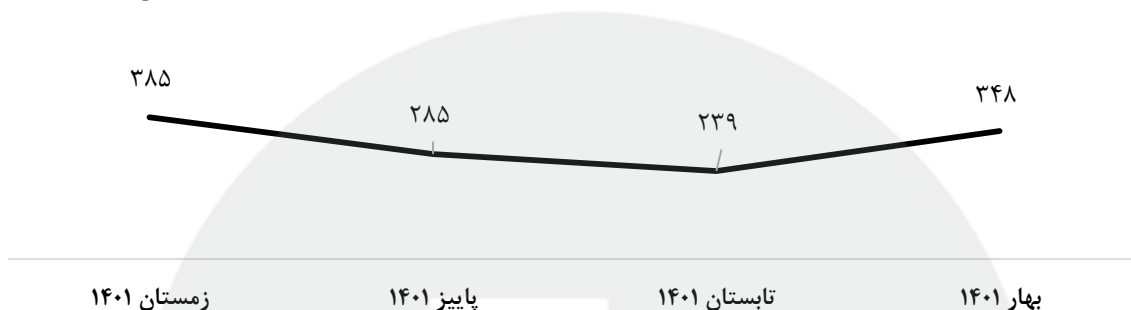
نمودار ۲- انواع گاو و گوساله بر حسب نژاد - زمستان ۱۴۰۱ (درصد)

تعداد گوساله زنده به دنیا آمده

در سال ۱۴۰۱ تعداد ۱/۲۶ میلیون رأس گوساله در دامداری‌های کشور متولد شده است.

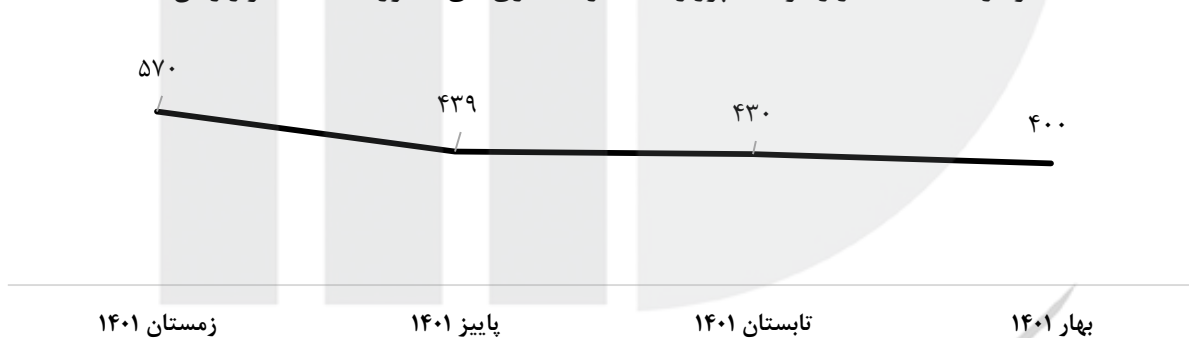
نمودار ۳- تعداد گوساله زنده به دنیا آمده در دامداری‌های کشور - ۱۴۰۱ (هزار رأس)

تعداد گاو و گوساله پروار شده

در طول سال ۱۴۰۱ تعداد ۱/۸۴ میلیون رأس گاو و گوساله در دامداری‌های کشور پروار شده است.

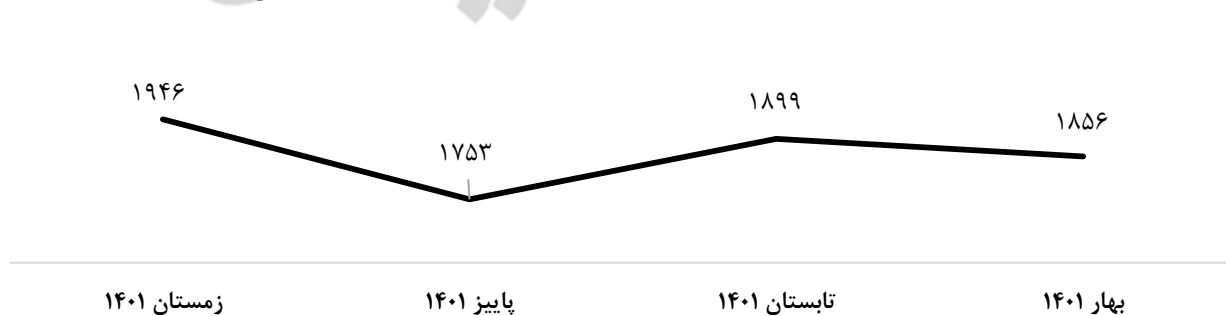
نمودار ۴- تعداد گاو و گوساله پروار شده در دامداری‌های کشور - ۱۴۰۱ (هزار رأس)

مقدار تولید شیر

مقدار تولید شیر گاو در سال ۱۴۰۱، ۷/۴۵ میلیون تن برآورد شده است.

نمودار ۵- مقدار تولید شیر گاو در دامداری‌های کشور - ۱۴۰۱ (هزار تن)

جدول‌های آماری

جدول ۱ - تعداد گاو و گوساله - سال ۱۴۰۱ (هزار رأس)

فصل	جمع	از بدو تولد تا یک سال		از یک سال تا دو سال		بیش تر از دو سال	
		ماده	نر	ماده	نر	ماده	نر
بهار ۱۴۰۱	۵۵۰۰	۷۶۳	۱۷۶۵	۵۵۱	۴۰۶	۱۹۳۰	۸۵
تابستان ۱۴۰۱	۵۴۶۰	۷۲۷	۱۸۲۲	۵۳۹	۳۹۴	۱۸۹۵	۸۲
پاییز ۱۴۰۱	۵۲۰۲	۶۸۷	۱۷۳۳	۵۴۳	۳۵۰	۱۹۱۰	۸۰
زمستان ۱۴۰۱	۵۴۴۵	۷۵۱	۱۷۳۳	۵۶۲	۳۵۸	۱۹۷۰	۷۱

جدول ۲ - تعداد گاو و گوساله اصیل - سال ۱۴۰۱ (هزار رأس)

فصل	جمع	از بدو تولد تا یک سال		از یک سال تا دو سال		بیش تر از دو سال	
		ماده	نر	ماده	نر	ماده	نر
بهار ۱۴۰۱	۱۳۰۱	۱۸۳	۳۸۰	۱۶۸	۷۴	۴۸۵	۱۱
تابستان ۱۴۰۱	۱۳۶۴	۱۸۷	۴۰۳	۱۷۶	۹۳	۴۹۱	۱۳
پاییز ۱۴۰۱	۱۴۳۰	۱۸۹	۳۹۱	۱۷۹	۱۰۱	۵۵۹	۱۱
زمستان ۱۴۰۱	۱۴۰۶	۲۱۸	۲۶۵	۲۰۶	۹۵	۶۱۲	۹

جدول ۳ - تعداد گاو و گوساله آمیخته - سال ۱۴۰۱ (هزار رأس)

فصل	جمع	از بدو تولد تا یک سال		از یک سال تا دو سال		بیش تر از دو سال	
		ماده	نر	ماده	نر	ماده	نر
بهار ۱۴۰۱	۲۴۲۱	۳۲۹	۷۶۸	۲۲۹	۲۳۶	۸۲۱	۳۸
تابستان ۱۴۰۱	۲۳۴۷	۳۰۴	۷۸۶	۲۱۷	۲۱۷	۷۸۷	۳۶
پاییز ۱۴۰۱	۲۲۰۴	۲۷۹	۷۵۳	۲۱۵	۱۷۳	۷۴۹	۳۵
زمستان ۱۴۰۱	۲۳۲۲	۳۰۲	۸۲۵	۲۰۸	۱۸۹	۷۶۸	۳۰

جدول ۴ - تعداد گاو و گوساله بومی - سال ۱۴۰۱ (هزار رأس)

فصل	جمع	از بدو تولد تا یک سال		از یک سال تا دو سال		بیش تر از دو سال	
		ماده	نر	ماده	نر	ماده	نر
بهار ۱۴۰۱	۱۷۷۸	۲۵۱	۶۱۶	۱۵۴	۹۶	۶۲۵	۳۶
تابستان ۱۴۰۱	۱۷۴۸	۲۳۶	۶۳۲	۱۴۶	۸۳	۶۱۷	۳۳
پاییز ۱۴۰۱	۱۶۶۸	۲۱۹	۵۸۸	۱۴۸	۷۷	۶۰۲	۳۴
زمستان ۱۴۰۱	۱۷۱۷	۲۳۰	۶۴۳	۱۴۷	۷۴	۵۹۰	۳۲

جدول ۵ - تعداد گوساله زنده به دنیا آمده، تعداد دام پروار شده و مقدار تولید شیر - سال ۱۴۰۱

شرح	گوساله زنده به دنیا آمده (هزار رأس)	دام پروار شده (هزار رأس)	شیر (هزار تن)
سال ۱۴۰۱	۱۲۵۷	۱۸۳۹	۷۴۵۴
بهار	۳۴۸	۴۰۰	۱۸۵۶
تابستان	۲۳۹	۴۳۰	۱۸۹۹
پاییز	۲۸۵	۴۳۹	۱۷۵۳
زمستان	۳۸۵	۵۷۰	۱۹۴۶

مرکز آمار ایران